

Zgodovina naših trgov in mest.

Vrhnika.

(304 m, 1725 prebivalcev.)

(Dalje.)

Sedanjo cerkev je zidal sloveči zidarski mojster Matej Medved iz Cerkelj na Gorenjskem (1796—1865). O njem je znano, da je zidal devet cerkva in prezidal sedemnajst starih. Deset let, preden je zidal na Vrhniki, je postavil kupolo na ljubljansko stolnico.

Prvotno je spadala Vrhnika pod šentpetrsko župnijo v Ljubljani do leta 1408, ko se je za stalno od nje ločila. (Letopis Mat. Slov. 1903, 8.) Že davno prej je imel šentpetrski župnik na Vrhniki, kakor tudi na Igu, svojega vikarja. Na Igu se omenja l. 1291 vikar Gotfrid, na Vrhniki 1318 pa Matej, vikar sv. Pavla. (Gruden, Cerkv. razmere v XV. stol., str. 53.)

Župnija sv. Petra v Ljubljani je bila zelo razsežna. Segala je od izliva Ljubljanice v Savo noter do Hrušice pri Vipavi. Ta župnija je najstarejša na Kranjskem, prvo misijonsko središče v deželi. Iz nje so nastale ne le vse ljubljanske župnije, ampak tudi župnije: Vrhnika, Logatec, Rovte, Godovič, Hotederšica, Zaplana, Podlipa, Ig, Golo, Želimlje, Šmartno, Brezovica, Lipoglav, Javor, Polje in Rudnik.

Leta 1408 se je vrhniški vikarijat ločil od šentpetrske župnije. Obsegal ni le sedanjo vrhniško župnijo, ampak vse one župnije, ki so se pozneje ločile od Vrhnike: Logatec (1689), Rovte (1694), Godovič (1724), Hotederšica (1746), Zaplana (1787) in Podlipa (1790). (Prim.: Izvestje Muz. dr., 1906, 54.)

Vse cerkve sedanje župnije se omenjajo l. 1526 v zapisniku cerkvenih dragocenosti, le cerkev sv. Trojice v trgu ne. To so zidali vsled neke obljube l. 1630.

Med vrhniškimi župniki se omenja Konrad Glušič. Rojen je bil v Komnu na Krasu; bil je preprostega kmečkega rodu. Na dvoru cesarja Ferdinanda je dobil službo dvornega kaplana in miloščinarja. Ker je bila ta služba slabo plačana, mu je cesar naklonil dohodke vrhniške župnije. Duhovniške posle na Vrhniki je izvrševal po svojem vikarju (1549—1555). Ljubljanski škofijo je vladal v dobi, ko so protestantje v deželi nosili najbolj pokonci svoje glave (l. 1570—1578).

V obsegu vrhniške župnije je bil tudi kartuzijanski samostan v Bistri. Ustanovil ga je bil koroški vojvoda Ulrik l. 1260. Ustanovitelj ga je obdaroval s velikim kosom zemlje, ki se je raztezal od kraja Podpeč pri Ljubljani do Rakitne, Cerknice in Spodnjega Logatca. Kartuzija se je vzdržala do l. 1782, ko jo je cesar Jožef II. z mnogimi drugimi samostani vred zatrl.

Po odredbi lateranskega zbora, da spadajo samostani pod onega škofa, pod katerega spada župnija, v kateri se nahaja samostan, je spadala bistriška kartuzija pod ljubljanskega škofa. Za časa Tomaža Hrena so napravili menihi dva nova oltarja. Vendar niso poklicali Hrena, ampak tržaškega škofa Ursina, da je posvetil oltarja in delil ondi dva dni sv. birmo »ptujim ovčicam«. Hren se je zaradi tega pritožil, pa tržaški škof kot generalni vizitator oglejskega očaka se za to ni zmenil, ampak prišel v Kostanjevico in v samostanu posvetil tri oltarje, dasi ga je škof Hren po šentjernejskem župniku in ljubljanskem kanoniku Jerneju Štruklju opomnil, naj tega ne stori. Hren je nato prepovedal bistriškemu in kostanjeviškemu opatu maševati na teh oltarjih. Dne 24. novembra 1611 je prišel Hren sam v Bisto in pobral one oltarne kamne s svetimi relikvijami vred.

(Konec.)